

УДК 636.371.3

АКАДЕМИК И.М.БОТБАЕВДИН ЭТ-МАЙ-ЖҮН БАГЫТЫНДАГЫ КУЙРУКТУУ КОЙ
ПОРОДАСЫН ЧЫГАРУУДАГЫ САЛЫМЫ

*Турдубаев Таалайбек Жээнбекович - а.ч.и.д., проф
Кыргыз Республикасы*

*Чүй облусу, Сокулук району,
Мал чарба жана жайыттар боюнча
Кыргыз илим-изилдөө институту
email: kirgniizh@yandex.ru*

ВКЛАД АКАДЕМИКА И.М.БОТБАЕВА В ВЫВЕДЕНИИ МЯСО – САЛЬНО –
ШЕРСТНОЙ КУРДЮЧНОЙ ПОРОДЫ ОВЕЦ

*Турдубаев Таалайбек Жээнбекович - д.с.х.н., проф.
Кыргызский научно – исследовательский институт
животноводства и пастбищ Сокулукский район
Чуйской области Кыргызской Республики
Эл.адрес: kirgniizh @ yandex.ru*

THE CONTRIBUTION OF ACADEMICIAN I.M. BOTBAEV IN THE BREEDING OF MEAT
- GREASY - WOOL FAT-TAILED SHEEP BREED

*Turdubaev Taalaibek Jeenbekovich - Doctor of Agricultural Sciences, Prof.
Kyrgyz Research Institute
livestock and pastures,
Sokuluk region, Chui region of the Kyrgyz Republic
email: kirgniizh@yandex.ru*

Саламатсыздарбы урматтуу, бүгүнкү Бекмамат Осмонов атындагы Жалал-Абад Мамлекеттик Университети тарабынан уюштурулган «Айыл чарбасы: мал чарбачылыгынын актуалдуу суроолору жана өнүгүү келечеги» аталышындагы илимий-практикалык конференциясынын катышуучулары!

Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер академиясынын академиги, Кыргыз мал чарба жана жайыт илим – изилдөө институтунун мурдагы директору Ильяс Махмудович Ботбаевдин 90 - жылдык мааракесине арналган иш – чараларды уюштуруп, өткөрүп жатканыңыздарга Жалал – Абад Мамлекеттик Университетинин жетекчилигине жана уюштуруучу тобуна Кыргыз мал чарба жана жайыт илим – изилдөө институтунун окумуштуулары, кесиптештери жана окуучулары чон ыраазычылык билдирет!

Ильяс Махмудович Ботбаев 1931 – жылдын 12 январында Жалал – Абад облусуна караштуу Токтогул районунун Кара – Суу айылында туулган.

Академик Ильяс Махмудович Ботбаевдин 90 – жылдык мааракесине арналган иш – чараларды өткөрүү боюнча Кыргыз Республикасынын билим берүү жана илим министринин 2020 – жылдын 18 декабрында чыккан №1044/1 буйругунун негизинде уюштуруу комитети түзүлгөн, К.И.Скрябин атындагы Кыргыз улуттук агрардык университетине академик Ильяс Махмудович Ботбаевдин студенттеринин, окуучуларынын жана кесиптештеринин катышуусунда анын басып өткөн өрнөктүү өмүр жолуна арналган телекөрсөтүүлөрдү уюштуруу, массалык маалымат каражаттарында чагылдыруу жана Эл аралык илимий – практикалык конференция өткөрүү тапшырылган. Ошондой эле маалыматтарды Кут – билим коомдук – педагогикалык жана илимий – популярдуу басмаканасында чыгаруу тапшырылган.

Ботбаев Ильяс Махмудовичтин 90 - жылдык мааракесине арналган “Табигый жана айыл чарба илимдеринин актуалдуу маселелери” аттуу эл аралык илимий-практикалык конференция үстүбүздөгү жылдын март айында Ош Мамлекеттик Университетинде да өттү.

Аталган конференцияга Кыргызстандагы жогорку окуу жайларынын окумуштууларынан сырткары Россия, Казакстан, Тажикстан, Өзбекстандан окумуштуулары онлайн катышышты. Конференциянын жүрүшүндө СССР Мамлекеттик сыйлыгынын лауреаты, уникалдуу Алай породасындагы койлордун автору, Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмер, Россиянын Айыл чарба илимдер академиясынын мүчө-корреспонденти, Кыргызстандын Улуттук илимдер академиясынын академиги Ильяс Ботбаевдин ишмердүүлүгү багытында баяндамалар жасалды.

Ошондой эле секциялык иште табигый жана айыл чарба илимдеринин актуалдуу маселелери талкууланды.

2021 - жылдын октябрь айына Кыргыз мал чарба жана жайыт илим – изилдөө институтунун 90 – жылдыгына жана академик Ильяс Махмудович Ботбаевдин 90 – жылдык мааракесине арналган чоң Эл аралык илимий – практикалык конференцияны бирге өткөзүүнү болжоп жатабыз.

Академик И.М.Ботбаевдин юбилейлик мааракеси биздин өлкөдөгү мал чарба тармагындагы жана жалпы эле илимий коомдо болуп жаткандыгы чоң окуя.

Ботбаев Ильяс Махмудович – айыл чарба илимдеринин доктору (1985), профессор (1990), Россия айыл чарба академиясынын корреспондент мүчөсү (1991), Кыргыз Республикасынын Улуттук Илимдер Академиясынын корреспондент мүчөсү (1993), академиги (1997). СССР Мамлекеттик сыйлыгынын лауреаты (1991), Кыргыз Республикасынын илимине эмгек сиңирген ишмери (1995).

И.М.Ботбаевдин жетекчилиги астында Чоң – Алайдын катаал табигый, деңиз деңгээлинен 3 – 3,5 мин метр бийиктеги шартында, 1981 – жылы уникалдуу, куйруктуу, жарым кылчык ак түстөгү жүндүү алай тукумундагы койлору жаралды. Жергиликтүү калк аны «Алай бермети» деп аташты. Дал ушул тукум үчүн И.М.Ботбаев 1991 – жылы башка авторлор менен биргеликте СССР дин Мамлекеттик сыйлыгына ээ болду.

Алай тукумундагы койлор бийик тоолуу райондорго чыдамкай келишет, ошол эле учурда уникалдуу алай койлорунун ак жүнү ар кайсыл түскө бойоп килем токуганга ыңгайлуу. Ушул порода үчүн Союз учурунда Кара – Балтадагы килем токуучу комбинаты атайын курулган. Жергиликтүү эл али да болсо Алайдын атагы чыккан килемдерин согуп жаратып келишүүдө.

Азыркы кезде да куйруктуу алай тукумундагы койлорго Өзбекстандык жана Тажикстандык фермерлер кызыгып багышууда.

Кыргызстанда Ош облусунун Алай жана Кара – Кулжа райондорунан сырткары Нарын облусунун шартында да өстүрүлүп келүүдө.

Кыргыз мал чарба институту академик И.М.Ботбаев жетектеп турган жылдары чоң ийгиликтерге жетишип, 1981 – жылы «Эмгек Кызыл Туу» ордени менен, ал эми өзү болсо «Ардак белгиси» ордени менен сыйланган.

Алай коюнун жана кыргыз уяң жүндүү коюнун ондон ашык заводдук линиясынын жана 300дөн ашуун илимий эмгектин автору. Анын жетекчилиги менен Ыссык-Көл мериносу, кыргыз эчкисинин жаңы пордалары чыгарылган.

И.М.Ботбаев К.И.Скрябин атындагы Кыргыз улуттук агрардык университетинин студенттерине барып, кой чарбасы боюнча лекцияларды окуп, практикалык сабактарды берип турчу.

Анын жетекчилиги астында 15 ашуун илимдин кандидаттары жана докторлору даярдалып, диссертациялык иштерин жакташкан.

20 ашык монографиялары жана 12 ойлоп табуулары жарык көрүп жарыяланган.

Ильяс Махмудович, мүнөзү жумшак, адамдын көңүлүн оорутпаган, токтоо, боорукер, ак ниет, калыс адам болчу.

И.М.Ботбаев 2014 – жылы 83 жашында каза болду.

Кыргыз мал чарба жана жайыт илим – изилдөө институтунун жамааты, кесиптештери, окуучулары, маркум Ильяс Махмудовичтин жаркын элесин дайыма жүрөгүндө сактайт.

Ильяс Махмудович окумуштуу, жетекчи, лидер катары жаштарга бийик өрнөк көрсөтүп кетти.

Азыркы учурда да, ал баштап, жол салып кеткен илимий багыттарын анын окуучулары улантышууда.